

7	דברי תודה
9	הקדמה: נדידת העופות והאדם
13	חקר נדידת העופות בארץ ישראל
15	על הספר

19	נדידה ותנועות המוניות אחרות בעולם החי
23	נדידת העופות: מאפייני התופעה והסיבות לה
25	על מה ולמה ציפורים נודדות
27	הנדידה והיקפה בעולם
29	מתי ואיך התפתחה הנדידה
30	התאמת העופות לנדידה
33	אסטרטגיות הנדידה
38	ההכנה לנדידה
38	מועד היציאה לנדידה
40	מסלולי הנדידה
44	טווח הנדידה
45	דגמי נדידה
48	ניווט
49	כוכבים ושמש כאמצעי ניווט
50	ניווט בעזרת השדה המגנטי של כדור הארץ
50	אמצעי ניווט נוספים
51	איך לנדוד ולהגיע בשלום ליעד
51	זמן הנדידה ביממה
51	מהירות המעוף וקצב הנדידה
53	גובה המעוף
54	נדידה בלהקה
54	"תדלוק" באנרגיה ובמים במהלך הנדידה
59	חשיבותם של מקווי מים בלבנט עבור העופות הנודדים
61	האם קיימת תחרות על מזון בין העופות היציבים לחורפים?
64	סכנות הנדידה
69	חקר הנדידה
69	תצפיות ישירות ביום ובלילה
70	טיבוע עופות
73	מעקב בעזרת מכ"ם
73	עופות משדרים אותות - רדיוטלמטריה
75	מעקב באמצעות הקלטת קולות
76	תצפיות וניסויים במעבדה
77	נדידה, שינוי האקלים ושמירת טבע

שער ראשון:
"גם חסידה בשמים
ידעה מועדיה" –
הנדידה מהי

17

86	תמורות עונתיות בהרכב אוכלוסיית העופות בישראל
87	עוברי אורח (עופות חולפים)
87	חסידה לבנה
92	שקנאי
96	שליו
103	סבכי שחור־כיפה
106	עופות חולפים אחרים
108	עופות חורפים
112	נחליאלי לבן
113	עגור אפור
116	זרזיר מצוי
121	שחפים
125	קורמורן גדול
129	דיה
131	עופות מקייצים – "קול התור נשמע בארצנו"
132	עופות מזדמנים
135	נדידת עופות דואים מעל ישראל
141	מסלולי הנדידה
145	חוף מבטחים? עופות החוצים את הים התיכון
148	בתי גידול לחים על שפת המדבר
153	מאפייני הנדידה מעל ישראל
153	מספר העופות הנודדים
153	מוצא המינים הנודדים
155	מועדי הנדידה בארץ – תחילתה וסיומה
156	מקומות הנחיתה המועדפים על העופות הנודדים
157	טיבוע ציפורים בישראל
162	מרכז הצפרות הישראלי
164	האם העופות הנלכדים במהלך טיבוע בארץ הם מדגם מייצג של כלל הנודדים?
165	האם קיימת קואבולוציה (אבולוציה הדדית) בין עופות נודדים לצמחים נושאי פירות?
167	מבט לעתיד

שער שני:
ארץ ישראל כציר
נדידה מרכזי בין
אירואסיה לאפריקה

85

169	רשימת ספרות
172	מפתח המינים

הקדמה: נדידת העופות והאדם

המלך מתאר המחזאי סופוקלס (המאה החמישית לפנה"ס) כיצד הנביא העיוור טירסיאס מגלה לאדיפוס כי הרג את אביו ושכב עם אימו, ואדיפוס מסרב להאמין ושואל אותו בלעג: מי גילה לך זאת, הציפורים?

נדידת העופות מסקרנת במיוחד, בגלל הדינמיות שלה והגורמים המרתקים המשפיעים עליה. ישראל ממוקמת בלב ליבו של ציר נדידת עופות מהחשובים בעולם, והנדידה מעל ישראל בולטת ועוצמתית יותר מאשר ברוב אזוירי העולם. לפיכך, מוטלת עלינו אחריות רבה לשמור על נתיב הנדידה הזה בטוח עבור העופות הנודדים המתנקזים לארץ ישראל ממרחבי אירופה ואסיה.

העדות הראשונה לנדידת ציפורים בארץ נמצאת בספר ירמיהו: "גם חסידה בשמים ידעה מועדיה, ותור וסיס ועגור שמרו את עת בואנה" (ח, ח). איוב נשאל על פלאי הטבע וביניהם על מה שפורש כהתייחסות לנדידה ולכיוונה: "המבינתך יֶאֱבֵר נָךְ, יפרוש כַּנְפּוֹ לתימן" (לט, כו). המילה תימן משמשת במקרא כשם נרדף לדרום.

הפסוקים המוכרים משיר השירים, "כי הנה הסתיו עבר, הגשם חלף הלך לו, הניצנים נראו בארץ, עת הזמיר הגיע וקול התור נשמע בארצנו" (ב, יא-יב), מדגישים את הנדידה כחלק מתופעות האביב בארץ – פריחה ושירת הציפורים. גם נס השליו, שאירע פעמיים לבני ישראל במדבר סיני, הוא פועל יוצא של תופעת הנדידה.

היוונים הקדמונים העריכו את עופות הבר. המחזאי אריסטופנס (446-386 לפסה"נ) כתב במחזהו הציפורים: "בני תמותה זוכים במיטב הברכות הודות לנו, הציפורים. ראשית, אנו המבשרות את העונות, אביב, חורף וסתיו. עת לזריעה כשהעגור פורץ בצווחה לשוב לליביה" (בתרגום אהרן שבתאי). כלומר הוא ידע שעגורים נודדים לצפון יבשת אפריקה, שבה היו ליוונים מושבות. גם הומרוס, גדול משורריה של יוון הקדומה, תיאר באודיסיאה את בני טרויה המתקדמים לעבר היוונים: "שאון כזה יש ירימו במרום עגורים הנסים מצינת החורף, ממטר סוחף, נמלטים בשאון מעל לאוקיאנוס" (בתרגום שאול טשרניחובסקי). וכאן גם מודגשת סיבת הנדידה. הפילוסוף היווני אריסטו (384-322 לפסה"נ) היה ער לשינויים ולתמורות המתחוללים מדי שנה בעולם העופות.

משחר ההיסטוריה משכו העופות את בני האדם, בשל היופי, הצליל, התנועה והמסתורין. עופות מלווים אותנו כל יום, לעיתים כל היום. אנו מתעוררים לשירת ציפורים, רואים אותן עפות, עומדות על שיחים ועל עצים, משחרות למזון על הקרקע. צבעיהן, ניתוריהן, מעופן וקריאותיהן מגוונים את חיינו. הן חלק מאיתנו, מסביבתנו, משפתנו ומתרבותנו. ביטויים כמו "ציפור הנפש" או "ציפור דרור" הפכו לחלק משפת היום-יום. ציפורים מככבות גם בספרות, בציור, בפיסול ובכל צורות האמנות האחרות. רבים מתפעלים מיופיין ומשירתן, ששולבה ביצירות מוזיקליות רבות, אצל וולפגנג אמדאוס מוצרט למשל.

ההתפעלות מציפורים נובעת בין השאר משלוש מתכונותיהן: ראשית, יכולתן לעוף באוויר; שנית, יכולתן לעבור מרחקים ארוכים ולהגיע למקומות רחוקים, ואולי להביא לשם ומשם חדשות וסיפורים; ושלישית, יכולתן לנדוד, לעבור ממקומות הקינן למקומות החריפה ולחזור חודשים לאחר מכן לאותו מקום שבו גדלו – יכולת המצריכה ניווט, הצטיידות באנרגיה לדרך והתגברות על מכשולים רבים, כסיכוני טריפה ופגעי מזג אוויר. ייתכן שתכונות אלו גרמו ליוונים הקדמונים לחשוב שהעופות יודעים את הנסתר ואת העתיד לבוא. במחזהו אדיפוס

זוג של תור מצוי בחיזור. הופעתו מציינת את בוא האביב. צילום: עוזי פז

ביאליק את שירו הראשון, "אל הציפור". השיר הוא מכתב לציפור שחזרה מנדודיה, ובו מבקש המשורר מידע על הנעשה בארץ ישראל, שאליה הוא כִּמְהָ:

שְׁלוֹם רַב שׁוֹבֶךְ, צִפְרָה נְחֻמָּת,
מְאַרְצוֹת הַחֶם אֶל-חֲלוֹנֵי –
אֵל קוֹלֶךְ כִּי עָרַב מֵה־נִּפְשֵׁי כָלְתָה
בְּהֶרֶץ בְּעֶזְבֶּךָ מְעוֹנֵי.

זְמְרֵי, סִפְרֵי, צִפּוֹרֵי הַיְקָרָה,
מְאַרְץ מְרַחֲקִים נִפְלְאוֹת,
הַגֶּם שָׁם בְּאַרְץ הַחֲמָה, הַיְפָה,
תְּרַבֵּינָה הַרְעוֹת, הַתְּלָאוֹת?

גם משוררים אחרים התייחסו בשיריהם לנדידת הציפורים, כמו דוד שמעוני ("שיר הנודד"), נעמי שמר ("מה אמרו הציפורים"), אהוד מנור ("בשנה הבאה"), אלכסנדר פן ("חסידה צחורה") ושארל אזנבור ("באביב את תשובי חזרה"). אחדים מהם ביקשו מהציפורים הנודדות לשאת דרישת שלום ליעד רחוק או להביא חדשות מארצות החום. אחרים, כמו נתן יונתן, בירכו אותן בדרך ("עגורים יפים, ענוגי צוואר, עופו עופו נא למרחקים").

בדומה לביאליק, גם הפזמונאי והמלחין הצרפתי ז'אן ברוסול, בשירו "אילו ציפורים", תוהה מהם הסיפורים שיכולות ציפורים נודדות לספר ממה שראו במסעיהן (בתרגום נעמי שמר):

אילו ציפורים אשר עפות מעל הים
אילו ציפורים היו דוברות ככני אדם
אילו סיפורים היו ודאי לציפורים
על הארצות אשר מעבר להרים.

כל חופי הפלא, כל אגמי התכלת
כל הרכסים המושלגים
כל ימי הפרך שחלפו בדרך
כל השבתות והחגים...

אין פלא שרבים כל כך נמשכים לצפות בעופות. רוב העופות פעילים ביום, במקביל לשעות שבהן מתרכזת פעילותם של רוב בני האדם, והם מתבלטים במרחב

בספרו *Historia animalium* הקדיש פרק מיוחד לנדידה וציין גם את סיבתה: "בתקופת השתוות היום והלילה, בסתיו, עוזבות ציפורים את הפונטוס והארצות הקרות כדי להימלט מצינת החורף. עם השתוות היום והלילה באביב הן חוזרות שמה, מפחד החום המשתרר בארצות בהן חרפו" (בתרגום נמרוד ברי). הוא הוסיף כי העגורים מסקיטיה (דרום אוקראינה דהיום) נודדים לדרום מצרים ואילו השקנאים נודדים מצפון-מזרח יוון לעבר שפך הדנובה. עם זאת, רבים מהסבריו שגויים – הוא גרס כי עופות אחרים, כתור, שחרור ועפרוני, אינם עפים ממולדתם אלא שוקעים בשנת חורף ומסתתרים כזוחלים: הכוכיות נרדמות בחורי הקינון שלהן ואילו אדום-החזה הופך באביב לחכלילית.

הדעות המוטעות בדבר הנדידה השתרשו למשך שנים רבות. עוד במאה ה-18 ובראשית המאה ה-19 האמינו כי לעת סתיו, שעה שהעופות נעלמים ממעונות הקיץ שלהם, הם עפים לירח או נכנסים לשנת חורף ממושכת, כמו מרמיטות, דובים וזוחלים. מדען בריטי אף שכר פועלים כדי לחשוף את הציפורים הישנות בחורים לאורך גדת הנחל. באירופה רווחה גם סברה שסנוניות מבלות את החורף מתחת לפני המים באגמים ובנהרות. סברה זו נבדקה בניסוי שערך כומר גרמני בשם יוהאן לאונרד פריש (Frisch) באמצע המאה ה-18. הוא לכד סנוניות בסתיו וקשר לרגליהן חוטים שנצבעו בצבע מסיס במים. הנחת הניסוי הייתה שהצבע יימס במים ויעלם, אבל כשהסנוניות שבו באביב התברר שהצבע נותר. המסקנה הייתה שהסנוניות לא שהו בחורף מתחת למים, כפי שסברו אז. יוצא דופן בידע שלו בנושא הנדידה היה פרידריך השני, קיסר האימפריה הרומית הקדושה, שחי במאה ה-13. אחד מתחביביו היה גידול בזים לציד. בספר "אומנות הציד עם עופות" שכתב בנושא זה ציין כי עופות נודדים בסתיו מאזורים קרים לחמים, ויורדים, למשל, מהרים גבוהים אל מרגלותיהם.

החל מראשית המאה ה-19 מצאו ציידים באירופה שני תריסרי עופות, בעיקר חסידות לבנות, שבגופם היו חיצים או חניתות אפריקאיות. ממצאים אלה העידו שהחסידות מבלות את החורף באפריקה. בעקבות ניסויים ותצפיות הובהר לכול שיעדי הציפורים העוזבות את אירופה בסתיו הם ארצות דרומיות ליבשת זו.

בשנת 1891 פרסם המשורר הצעיר (בן 19) חיים נחמן

טריסטרימית: ציפור שיר ממוצא אפריקאי שהצפינה עד ישראל וירדן. קרויה על שם החוקר האנגלי הכומר הנרי בייקר טריסטראם, שגילה אותה בארץ בסיווריו בחצי השני של המאה ה-19. היא יציבה לאורך הבקע הסורי אפריקאי בארץ, מאילת ועד יריחו, ובולטת במיוחד בשמורת הטבע עין גדי ובמצדה (הציור מספרו של טריסטראם, החי והצומח של ארץ ישראל).

חורפיות, יציבות וקיציות (1959), ובהם סיכם את תצפיותיו מאז 1936. אחריהם באו חמשת הכרכים של ספרו של ראובן ענבר **ציפורי ארץ ישראל** (1971-1988). בספרים אלה הוזכרה תופעת הנדידה אגב אורחא. נתוניו של הארדי היו לנגד עיניו של חיים מירום בעת כתיבת ספרו **ציפורי ארץ ישראל** (1960). שבו למעשה נמצאת רשימת המצאי הראשונה של ציפורי הארץ בעברית. נמנים בו 357 מינים. כיום רשימת המצאי הזו כוללת 554 מינים. גידול זה נובע מהכללת ציפורי החרמון, ובמידה רבה גם מתצפיותיהם של צפרים חובבים.

מחקרי הנדידה בארץ החלו בשנות ה-50 של המאה הקודמת. הראשון שבהם היה של אוריאל ספריאל, אז פקח צעיר של החברה להגנת הטבע. הוא גילה באביב 1957 את ציר הנדידה האביבי של הדורסים דרך אילת ועקב אחר עופות נודדים אחרים שחלפו שם. את תצפיותיו,

ובחלל במעופם, בצבעיהם הססגוניים ובשירתם. צפרות היא תחביב נפוץ ביותר במדינות רבות. מיליוני בני אדם מקדישים זמן ניכר לתצפיות בהם ורבים מהם עוקבים אחרי עופות בעזרת משקפות וטלסקופים, לא רק בארצות מגוריהם אלא גם לאורך מסלולי נדידתם ומעונות חריפתם. רובם חובבים ומיעוטם מדענים ומקצוענים, שזה עיסוקם העיקרי או הבלעדי. דומה כי אין עוד תחום מדעי שבו תרומתם של החובבים רבה כל כך, וכך גם בארץ.

בשל הפעילות המדעית הענפה ותצפיותיהם הרבות מספור של החובבים, נוסף בעשרות השנים האחרונות ידע רב גם על נדידת העופות. הידע שהצטבר מהתצפיות וממהחקרים התפרסם באלפי מאמרים ובמאות ספרים, ומסייע לפענח את תעלומת הנדידה על היבטיה השונים.

חקר נדידת העופות בארץ ישראל

את התצפיות המדעיות הראשונות על הציפורים בארץ ערך הכומר האנגלי הנרי בייקר טריסטראם (Tristram). במחצית השנייה של המאה ה-19 הוא ערך שלושה מסעות בארץ ישראל וסיכם את ממצאיו בספרים אחדים. בספרו *Fauna and Flora of Palestine* הוא מציין 348 מיני ציפורים שנצפו בארץ (יצא בתרגום לעברית של חיים מויאל ב-2007).

ספרים אחדים פורסמו על נדידת ציפורים בעברית, שניים מהם מתורגמים: ב-1941 תורגמה לעברית הפואמה המדעית של המדען הרוסי קונסטנטין דוידוב **מסעי הציפורים**, וב-1956 פורסם ספרו של המדען האמריקני דונלד גריפין (Griffin) **נדידת הציפורים**. ספרים אלה עסקו בתופעת הנדידה באופן כללי ללא דגש ארץ-ישראלי.

מידע רב על ציפורי הארץ, לרבות נתונים כלליים על נדידתן, הצטבר בתקופת המנדט הבריטי (1917-1948) בזכות צפרים מהפקידות הבריטית בארץ. בשנתון המנדט הבריטי שפורסם ב-1930 אוזכרו 307 מיני עופות שנראו בארץ. המידע על ציפורי הארץ אף רוכז בספר *A Handbook of the Birds in Palestine* (1946) בידי אריק הארדי (Hardy). ספר חשוב אחר המתאר גם את ציפורי הארץ הוא הספר *Birds of Arabia* (1954) מאת קולונל ריצרד מיינרצהאגן (Meinertzhagen).

הספרים הראשונים שנכתבו בעברית על ציפורי הארץ היו ספריו של המורה אליעזר שמאלי **צפרים בארץ** (1943), **צפרי החורף בארץ** (1945) ו**ציפורים בישראל**:

בארץ. בשנת 2010 הופיע בעברית ספרו של האורניתולוג האמריקני פול קרלינגר **ציפורים נודדות**. אף כי הוא מתמקד בעיקר בתופעת הנדידה בצפון אמריקה, יש בו גם רקע כללי על תופעת הנדידה ופיסות מידע חשובות על נדידת העופות באזוריה השונים של ארץ ישראל, שאותן הוסיפו המתרגמים, האחים יהונתן ויואב מירב. כיום כבר לא נותרו בחנויות עותקים של כל הספרים האלה, ומאז המחקר פרץ קדימה והביא חידושים רבים.

בעשרות השנים האחרונות גדל מאוד מספרם של הציפורים בעולם, והוא נאמד כיום במיליונים. חלה גם התקדמות ניכרת במחקר על נדידת עופות ברחבי העולם, במידה רבה בעקבות שימוש בשכלולי הטכנולוגיה המודרנית. גם בארץ התפתח המחקר של נדידת העופות במידה רבה. מדענים אחדים וסטודנטים רבים עוסקים במעקב אחר נדידת הציפורים, ובמהלך השנים התפרסמו הודות לעבודתם מאמרים רבים בעיתונות המדעית. נוספו גם אלפי ציפורים בארץ, שהצפרות היא תחביבם המרכזי ומקדישים לה זמן רב; ביניהם גם צלמים רבים, שהצטיידו במיטב הציוד האופטי והגיעו להישגים מרשימים ואף זכו בפרסים בין-לאומיים אחדים.

עוד ב-1959, אחד הצעדים הראשונים להגנה על עופות בארץ שנקט עוזי פז, מנהל המדור לשמירה על הטבע במשרד החקלאות, היה הכרזה על שטחים אסורים לציד, ובהם שטחי בריכות ששימשו מקומות מנוחה ואכילה לעופות נודדים. בשנת 1965 החלה ביוזמת עוזי פז ספירת עופות המים השנתית הנמשכת עד היום. ב-1971 הקים יוסי לשם, איש החברה להגנת הטבע באותם ימים, את המרכז לעופות דורסים. ברבות השנים הרחיב המרכז את פעולתו והיה למרכז הצפרות הישראלי, שאותו ניהל שנים רבות דן אלון. כיום עומד בראשו יואב פרלמן. אתר האינטרנט של המרכז משמש, בין השאר, לאיסוף דיווחיהם ותצפיותיהם של צפרים חובבים. מידע זה מוגדר כ"מידע אזרחי" ופתוח לכול, ומשמש להבנת התפוצה והשפע של ציפורי ישראל לצורכי שמירת טבע, וגם להפצת הידע והעמקתו לכל המתעניין. גם קרן קיימת לישראל נכנסה לתחום הצפרות והקימה גוף בשם "כנפי קק"ל" העוסק בכך. בשנת 2022 ראה אור ספרו של יוסי לשם **חמישים שנות צפרות בישראל**, המתאר את הצפרות בארץ מנקודת מבטו של המחבר, דמות מפתח בפיתוח והתקדמות הצפרות בארץ בתקופה המתוארת.

בתגבור תצפיות של אחרים, פרסם בשנת 1968 במאמר מקיף בביטאון הצפרים הבריטי *Ibis*, שבו תיאר את היקף הנדידה בערבה הדרומית. לאחר פרסום מאמרו הגיעו ארצה ארבעה צפרים דנים צעירים שהחליטו לערוך סקר של הנדידה באביב באזור אילת, וצפו גם באזורים סמוכים – בסיני, בנגב ובסביבת ים המלח. הם התרשמו ממספרם הרב של העופות הדואים, בעיקר הדורסים, וריכזו את מאמציהם בתיעוד נדידתם. הם החלו בתצפיותיהם בשנת 1969, תחילה בעיקר בסביבת אילת ובחוף ימה, וב-1977 החלו לצפות גם בהרי אילת. פעילותם עוררה חשד אצל חיילי צה"ל בסביבה, שתהו על נוכחותם של זרים, מצוידים במשקפות ובטלסקופים, בסביבת הגבולות עם מצרים וירדן. צפרים אלה הופיעו יום אחד בקמפוס אוניברסיטת תל אביב וביקשו עזרה. פרופ' היינריך מנדלסון ואנוכי (יי"ט) כתבנו מכתבי המלצה בעברית וביקשנו שיתוף פעולה מהצבא. לאחר שחשדות הצבא הופגו, הורשו הדנים לשוטט בסביבת אילת ולהמשיך ולצפות בעופות. הם עשו זאת באביב, כמעט מדי שנה, עד 1980. תוצאות תצפיותיהם פורסמו במאמר מקיף בשנת 1981. מאז הפכה אילת ל"מְפָה" לצפרים מכל רחבי הגלובוס. רבים מגיעים מצוידים במיטב הציוד האופטי. הצפר הדורם שיריחי המשיך בסקר הנדידה בסביבת אילת והרחיבו בשנים 1983-1987, וראובן יוסף חידש את הסקר הזה בשנת 1994. באילת גם נוסדה תחנת הטיבוע הגדולה הראשונה בישראל, שהקימה ברוריה גל.

החל משנות ה-70 למאה הקודמת התפרסמו כתבות על תצפיות בנדידת ציפורים בכתבי העת **טבע וארץ**, העזניה ו**צופית**. ב-1986 התפרסם כרך העופות של האנציקלופדיה החי והצומח של ארץ-ישראל, שאותו כתב וערך עוזי פז. יוחד בו פרק לעונתיות של העופות בארץ והקשריה לנדידה. בשנת 1996 פרסמו יוסי לשם ועופר בהט את ספרם **לטוס עם הציפורים**, המתאר את תופעת הנדידה של העופות הדואים בארץ, ובו הפרק "הפלא השמיני", העוסק בהיבטים שונים של הנדידה בעולם: היקפה, סיבותיה, תזמונה, הניווט ועוד. בשנת 1988 ערכו יורם יום-טוב ואיתן צ'רנוב ספר (באנגלית) על הזואוגיאוגרפיה של ארץ ישראל, ובו פרק שכתב יורם יום-טוב על הידוע באותם ימים על הנדידה בארץ ישראל. ב-1996 התפרסם ספרו החשוב של הדורם שיריחי *Birds of Israel*, ובו נתונים עדכניים על ציפורי הארץ ועל העונות שבהן הן נראות

כיום קיים ביקוש רב למידע על ציפורים, על אורחות חייהן, על מקומות התצפית והמועדים המועדפים לכך. בעשרות השנים האחרונות התפתחה מאוד תיירות הצפרות, ואלפי צפרים מגיעים מדי שנה ארצה, בעיקר באביב, לצפות בנדידת הציפורים.

על הספר

מטרת ספר זה היא להביא לפני הקורא המתעניין את הידע העדכני שנאסף בארץ ובעולם על נדידת העופות, ולהציג את חשיבותה של ארץ ישראל כנתיב תנועה מרכזי לעופות הנוודים מאירופה ואסיה לאפריקה דרך הלבנט. להכרה בחשיבות זו יש גם השלכות מעשיות על שמירת הטבע בארץ, ולא רק לגבי העופות הנוודים. הספר מבקש לייצר בסיס מידע רחב, אמין ועדכני ובכך לעודד שמירה על בתי גידול שונים, ובעיקר בתי גידול לחים; הגנה על מקומות מנוחה מועדפים על ידי העופות הנוודים ושיקום אלה שאבדו או נהרסו; והגנה במידת האפשר מפני תמותה מיותרת של עופות ממפגש עם מעשה ידי האדם, כולל התנגשות בקווי חשמל והתחשמלות, פגיעה מטורבינות רוח ומרשתות הפרוסות מעל בריכות דגים, הרעלות, ציד ועוד.

בספר שני שערים. השער הראשון מתאר את תופעת נדידת העופות בעולם, ומתוארים בו הסיבות לנדידה והיקפה, ההתאמות המורפולוגיות, הפיזיולוגיות והאנטומיות של העופות לנדידה ממושכת, יעדי הנדידה והאסטרטגיות השונות לביצועה, מסלוליה וטכניקות שהעופות מיישמים לשם שרידה בדרך, וכן שיטות המחקר של נדידת העופות. בסוף השער נדונות השפעות השינויים הסביבתיים והאקלימיים המתחוללים כיום על נדידת העופות. השער השני מתמקד בחשיבותה של ארץ ישראל כציר נדידה עיקרי בין אירופה ואסיה לבין אפריקה, ועוסק בתמורות העונתיות באוכלוסיית העופות בארץ ובאתגרים שהעופות מתמודדים עימם בעונות השנה השונות, בעזרת דוגמאות של מינים נפוצים הנוודים דרך הארץ.